

Інститут археології НАН України
Буковинський центр археологічних досліджень
при Чернівецькому національному університеті
імені Юрія Федьковича
Кафедра стилогії, античної та середньовічної історії
Чернівецький обласний краєзнавчий музей

ТЕЗИ

Міжнародної наукової конференції
„Східноєвропейські старожитності в добу середньовіччя”,
присвяченій 90-річчю з дня народження видатного вітчизняного
археолога Б.О. Тимощука
Чернівці, 10-11 квітня 2009 р.

румунськими землями. Насправді дане поняття тісніше пов'язане лише з територією вже захопленою Трансильванії.

4 жовтня 1599 р. Мігай Вітязул вдався до хитрості й надіслав прохання ціарю Рудольфу II з пропозицією прийняти "під свою милостиву руку захоплену воєводою Мігаем Дакію", забезпечивши таким чином мир та спокій. Кількома роками пізніше (1617 р.) французький історик Жак Августин де Ту вперше називав Трансильванію Дакією, перенісши цю назву й на інші румунські землі: "У жовтні 1599 року Мігай відсилає імператору Рудольфу символічні ключі від Дакії на знак повної залежності та унії трьох румунських князівств під зверхністю Мігая Вітязула".

Волоцук Мирослав (Івано-Франківськ) ВОЛОДИСЛАВ КОРМИЛЬЧИЧ: УГОРСЬКЕ ПЕРЕБУВАННЯ 1214 – 1232 pp.

Сучасні вітчизняні і зарубіжні дослідження з соціальної історії Галичини кінця XII – 1 пол. XIII ст., потрібно визнати, далекі від своєї повнощіності і найголовніше – об'ективності. Біографії деяких, часто згадуваних в літописах, представників місцевої знаті неодноразово представлялися в літературі спотворено, односторонньо, або відверто вороже. Серед подібних персонажів – один з найвірніших союзників угорського короля Ендре II (Andreas, Андрій 1205 – 1235 pp.) в східнослов'янській політиці Арпадів початку XIII ст., галицький боярин Володислав, прозваний нарратором Кормильчиком.

Частково суб'єктивізм істориків побудований на тексті літописця (періодично дуже запутаного, неодноразово суперечливого тощо), який під 1214 р. зазначив, що в результаті укладення з краківсько-сандомирським князем Лешком Бялим (Leszek Albus, 1194 – 1227 pp.) договору в Спіші «король... Володислава в Галичи заточи і в томъ заточены оумре».

Дана інформація в історіографії як правило приймалася без особливої наукової критики, начіть не дивлячись на підтвердженну документальною трипалим, практично безапеляційну свідчання монарха з одіозним бояріном впродовж 1205 – 1213 pp. Проте, два угорські дипломи, датовані 1218 і 1232 pp. віштовідно, що кілька разів згадують персону на ім'я Ladislaus Ruthenus, змушують засумніватися в правдивості свідчення літопису, а також існуючих дотепер у великій кількості історіографічних конотацій.

Наші статистичні пошуки альтернативного персонажа, тісно пов'язаного з Угорщиною і правлячою династією з таким же ім'ям і такого ж етнічного походження результатів не дали. Таким чином, можна констатувати той факт, що вказані акти згадують саме пітописного Володислава Кормильчика.

Чим власне даті джерела важливі і яким чином відображають перебування даного боярина в королівстві між 1218 – 1232 pp.?

1. інформація, що міститься в дипломах свідчить про досить непоганий матеріальний статус Ladislaus Ruthenus, який вже в 1218 р. володів виноградниками в с. Пагран («numerо vinearum viginti quinque» в villa/praedium Pagan/Pogran – тепер с. Пограніце, область Нітра, Словаччина), такими ж, якими користувався

естергомський архієпископ – перша по значущості персона в ієархії угорського духовенства.

2. у результаті аналітичного вивчення різноманітних нарративних і актових джерел, ми дійшли висновку, що вказане поселення, а також рухоме і нерухоме майно Володислав одержав у власне користування від короля ще до кінця серпня 1217 р. тобто на момент організації і участі Ендре II в черговому Хрестовому поході. Існуючі думки, ніби Ladislaus Ruthenus одержав дане пожалування до 1214 р., або близько 1215 р. не аргументовані документально.

3. згадуваними виноградниками, а також 20-21 сім'єю сервів («omnes serui predicti Ladislai prefatos populos quorum nomina sunt Johannes, Zeba, Menguet, Moch, Zumul, Halalus, Weta, Juan, Chama, Penta et duo fratres eius, Wucud, Moncha, Duda, Fab, Kecha, Dika, Zentus et Bada cum filio») Володислав розпоряджався до моменту своєї смерті, що наступила між 1231/32 pp., про що можна дізнатися із документа під 1232 р.

4. компаративний і синхронний підрахунок даної кількості сімейств сервів порівняно з іншими угорськими поселеннями аналогічного типу XI – XIII ст. свідчить про доволі значущу власність Ladislaus в рамках одного predio. Про інші ж можливі володіння колишнього боярина будь-яка інформація відсутня.

5. паяньність виноградників типа Pagan (відповідного догляду за ними, чищення, збору урожаю, переробки продукту) одночасно у володіннях першої особи естергомської кафедри і дослідіваний нами персони (також тимчасову конфіскацію частини володіння архієпископа на користь Володислава до 1232 р.), вказує на відносно високий соціальний статус галицького переселенця, який встановити конкретно нам не видається реальним за браком джерел.

6. між Володиславом і правлячим монархом після 1214 р. остаточно склалися відносини слугеренно-васального типу, характерного для Угорщини XII – XIII ст. Попередній період 1205/06 – I пол. 1214 pp., знамений протекторатом Ендре II над Галичиною і лобіюванням з боку Кормильчича в східнослов'янських землях інтересів Арпадів став передумовою для формування саме такого стилю взаємостосунків у перспективі.

Таким чином, у зв'язку із наявністю цікого ряду прямих і непрямих доказів нормального існування і господарювання Володислава Кормильчича на території Угорського королівства між 1214 – 1232 pp., на нашу думку, потрібно відкинути точку зору про його полонення і ув'язнення, де «в томъ заточены оумре нашедъ зло плесени своему...».

Не вирішеними проте залишаються питання його конкретного соціального статусу, точна дата отримання пожалування Pagan, точна дата і причина смерті, а також можлива політична активність і подальший вплив на східнослов'янську політику Арпадів у XIII ст.

Гаврилок Олег (Тернопіль)
**ДАВНЬОРУСЬКИЙ АРХЕОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС Х-ХІІІ
СТ. ПОБЛИЗУ СЕЛА АНТОПІВЦІ ШУМСЬКОГО РАЙОНУ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

З 1988 по 1999 pp. Волинська давньоруська археологічна експедиція Тернопільського обласного краєзнавчого музею досліджувала давньоруський

Вамуш Альона (Чернівці) МЕТАЛЕВІ ПРИКРАСИ ЖІНОЧОГО ГОЛОВНОГО УБОРУ ДАВНЬОРУСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ БУКОВИНІ	15
Вегера Володимир (Чернівці) ПОХОДИ СВЯТОСЛАВА В КОНТЕКСТІ ВІЗАНТІЙСЬКО-БОЛГАРСЬКИХ ВІДНОСИН	17
Веремейчик Олена (Чернігів) ПОСЕЛЕННЯ ХІІІ – XIV СТ. ОКРУГИ ЧЕРНІГОВА	18
Волощук Марина (Чернівці) МІФ ТА ІСТОРИЧНІ РЕАЛІЇ ВИНИКНЕННЯ «РУМУНІСЬКОЇ ДАКІї»	19
Волощук Мирослав (Івано-Франківськ) ВОЛОДИСЛАВ КОРМИЛЬЧИЧ: УТОРСЬКЕ ПЕРЕБУВАННЯ 1214 – 1232 рр.	20
Гаврилюк Олег (Тернопіль) ДАВНЬОРУСЬКИЙ АРХЕОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС Х–ХІІІ СТ. ПОБЛИЗУ СЕЛА АНТОНІВЦІ ШУМСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
Городище Упіас ..... Городище Лиса гора ..... Городище Будинки	22 22 22
Герегова Світлана (Чернівці) ДО ІСТОРІЇ ЗАСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	23
Гуцал Анатолій (Кам'янець-Подільський) КОЛОДІЇВСЬКА КУРГАННА ГРУПА РАННЬОСКІФСЬКОГО ЧАСУ	24
Дерех Олег, Ільчишин Василь (Тернопіль) НОВІ МАТЕРІАЛИ ДО АРХЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ В ЕПОХУ БРОНЗИ-РАНЬОГО ЗАЛІЗА	25
Добрянський Сергій (Чернівці) С.СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ ТА «РУСЬКА БЕСІДА»	25
Довгаль Петро (Львів) ОСОБЛИВОСТІ ПІВНІЧНО-СХІДНОЇ ПЛОЩАДКИ ГОРОДИЩА ЛІТОПISНОГО БУЖСЬКА	26
Завітій Богдан (Львів) ДО ПИТАННЯ ПРО ПОВТОРНЕ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТОВИХ ГОРОДИЩ РАННЬОЗАЛІЗНОГО ВІКУ ПА ТЕРТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ ПРОТЯГОМ СЛОВЯНО-РУСЬКОГО ЧАСУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВЕРХньОГО ПОДІСТРОВ'Я)	27

Ігнатеску Сорін (Сучава, Румунія) ПОШIРЕННЯ ТА ЦІЛЬNІСТЬ ПОСЕЛЕНЬ КУЛЬТУРНІ ПРЕКУКУТЕНІ-КУКУТЕНІ (ТРИПІЛЛЯ) НА ТЕРТОРІЇ СУЧАВСЬКОЇ РІВNINI	28
Ізъєв Віктор (Москва) БОРИС ОНІСИМОВИЧ ТИМОШУК ЯК ГОЛОВА ВЧЕНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В МОСКВІ У 1992-2000 РР.	29
Ільків Марія (Чернівці) КОЛЛЕКЦІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ЗНАХДОК У ФОНДАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ	30
Ільків Микола (Чернівці) ПАЛЕОМЕТАЛУРГІЯ НАСЕЛЕННЯ СЕРЕДньОГО ПОДІСТРОВ'Я В ЕПОХУ БРОНЗИ (ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМІ)	30
Кожолянко Георгій (Чернівці) АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТЛЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ БУКОВИНІ БОРИСОМ ТИМОШУКОМ	31
Коваль Ігор (Івано-Франківськ) ВІДКРИТТЯ, ЯКЕ «ВИПРОСТУВАЛО ХРЕБЕТ НАЦІЇ»	33
Колубовський Георгій (Київ) ДО ПРОБЛЕМІ ІСНУВАННЯ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В XIV СТ.	33
Котюба Віталій (Київ) ІДР ОДАТУВАННЯ ДВОХ ПОДІЛЬСЬКИХ ЦЕРКОВ ХІІІ СТ. У КИСВІ	35
Кіндратенко Анатолій (Харків) ПРЕДКИ УКРАЇНЦІВ В ОПИСАХ ДАВНІХ АВТОРІВ ПІД НАЗВОЮ «ГУННИ»	36
Коваль Сергій (Чернівці) ЗМІЄВІ ВАЛИ – СПРОБА СУЧАСНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ	37
Кучинко Михайло, Ящечко Тетяна (Луцьк) АРХІТЕКТУРНІ СПОРУДИ СЕРЕДньОВІЧНОГО КРЕМЕНЦЯ	38
Машіда Ольга (Київ) ВИВЧЕННЯ СИСТЕМ ЗАСЕЛЕННЯ ДАВНЬОРУСЬКОГО ЧАСУ	39
Матейчук Мирослав (Чернівці) ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНІ ЗВЯЗКИ ГАЛИЦЬКО-ВОЛІНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА	40